

نظرات استدلالی شورای نگهبان

عنوان

اصلاحیه اساسنامه شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت
(سهامی خاص)

شماره مسلسل: ۱۳۹۵۰۰۸۳

تاریخ: ۱۳۹۵/۰۹/۲۰

شناسنامه

عنوان:

نظرات استدلالی شورای نگهبان

اصلاحیه اساسنامه شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت
(سهامی خاص)

استخراج، تنقیح و تدوین:

مصطفی مسعودیان

بازبین و ناظر علمی:

کاظم کوهی اصفهانی

گروه تدوین نظرات و مبانی آراء شورای نگهبان

شماره مسلسل: ۱۳۹۵۰۰۸۳

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵/۰۹/۲۰

پژوهشکده شورای نگهبان

فهرست مطالب

۲.....	مقدمه
۳.....	درآمد
۸.....	نظر نهایی شورای نگهبان

مقدمه

بر اساس اصل (۹۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، کلیه مصوبات مجلس شورای اسلامی به وسیله شورای نگهبان از نظر انطباق با موازین اسلام و قانون اساسی مورد بررسی قرار می‌گیرد و در صورت مغایرت برای تجدیدنظر به مجلس بازگردانده می‌شود. همچنین به موجب اصل (۸۵) قانون اساسی مجلس شورای اسلامی می‌تواند تصویب اساسنامه‌های دولتی را به دولت واگذار کند که در این صورت اساسنامه‌های مصوب دولت می‌بایست به لحاظ انطباق با شرع و قانون اساسی به تأیید شورای نگهبان برسند. علاوه بر این به موجب اصل (۴) قانون اساسی، کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر این‌ها باید بر اساس موازین اسلامی باشد. این اصل بر اطلاق یا عموم همه اصول قانون اساسی و قوانین و مقررات دیگر حاکم است و تشخیص این امر بر عهده فقهای شورای نگهبان است. تفسیر قانون اساسی نیز به موجب اصل (۹۸) قانون اساسی بر عهده شورای نگهبان قرار گرفته است.

در راستای اجرای این اصول، کلیه مصوبات مجلس، اساسنامه‌های دولتی و استفساریه‌ها در جلسات شورای نگهبان مورد بررسی فقهی و حقوقی قرار گرفته و نظر نهایی شورا ابلاغ می‌گردد. با عنایت به تأکیدات رهبر معظم انقلاب اسلامی مبنی بر ضرورت اعلام مبانی و استدلالات شورای نگهبان، گروه تدوین پژوهشکده شورای نگهبان، با همکاری اداره تدوین دفتر امور حقوقی شورای نگهبان، اقدام به استخراج استدلالات و مبانی نظری آراء این شورا نموده است. کارشناسان این پژوهشکده، با مطالعه دقیق متن مذاکرات شورای نگهبان - که از سوی معاونت اجرایی ضبط و پیاده‌سازی می‌شود - استدلالات و ظرایف مورد نظر اعضاء را استخراج نموده و با حفظ اصالت، آن‌ها را در قالب یک متن علمی به جامعه حقوقی کشور ارائه می‌نمایند. یقیناً انتشار مبانی اظهارنظرهای شورای نگهبان، موجب آشنایی هرچه بیشتر جامعه علمی و نهادهای تقنینی و اجرایی کشور با فعالیت‌های این شورای حساس و تأثیرگذار شده و همچنین می‌تواند به عنوان متون درسی و پژوهشی در محافل دانشگاهی و حوزوی مورد استفاده قرار گیرد.

اصلاحیه اساسنامه شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت (سهامی خاص)**مصوب ۱۳۹۳/۲/۳****درآمد**

هیئت وزیران در راستای اختیار حاصل از ذیل اصل (۸۵) قانون اساسی و به استناد ماده (۹) قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی مصوب ۱۳۸۹، «اصلاحیه اساسنامه شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت (سهامی خاص)» را بنا به پیشنهاد وزارت نفت جهت بررسی در دستور جلسه ۱۳۹۳/۲/۳ قرار داد و اصلاحات لازم را در این اساسنامه به تصویب رساند. پس از آن، این اصلاحیه برای طی تشریفات قانونی مقرر در اصل (۸۵) قانون اساسی، جهت بررسی عدم مغایرت مفاد این مصوبه با موازین شرع و قانون اساسی، طی نامه‌ی شماره ۵۰۱۵۳/۱۴۱۱۹ مورخ ۱۳۹۳/۲/۱۴ به شورای نگهبان ارسال شد. شورای نگهبان پس از بررسی این مصوبه در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۴/۴، مفاد آن را مغایر با موازین شرع و قانون اساسی ندانست و نظر خود در این خصوص را طی نامه‌ی شماره ۹۳/۱۰۲/۱۳۱۶ مورخ ۱۳۹۳/۴/۷ به هیئت وزیران اعلام کرد.

تاریخ مصوبه هیئت وزیران: ۱۳۹۳/۲/۳

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۹۳/۴/۴

هیئت وزیران در جلسه ۱۳۹۳/۲/۳ به پیشنهاد شماره ۱۹۶۸۹-۱۲/۲ مورخ ۱۳۹۳/۱/۲۴ وزارت نفت و به استناد ماده (۹) قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی - مصوب ۱۳۸۹^(۱) تصویب کرد:

متون زیر جایگزین مواد (۵)، (۶)، (۱۰) و (۱۱) اساسنامه شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت (سهامی خاص) - مصوب ۱۳۷۷- و اصلاحات بعدی آن می‌شود:

ماده ۵- ...

ماده ۶- وظایف و اختیارات شرکت شامل وظایف و اختیارات موضوع قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی و سایر قوانین و مقررات مربوط، از جمله موارد زیر می‌باشد که به تبعیت از وزارت نفت، حسب مورد رأساً یا با همکاری سایر دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط انجام می‌دهد:

۱- ...

۱۳- نمایندگی، عضویت و حضور در مجامع بین‌المللی مربوط برای حفظ منافع ملی و ارتقای دانش فنی طبق سیاست‌های کلی نظام و قوانین و مقررات مربوط

۱. ماده (۹) قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی مصوب ۱۳۸۹/۱۲/۴: «ماده ۹- وزارت نفت مکلف است به منظور مدیریت تقاضا و اجرای سیاست‌های مرتبط با بهینه‌سازی مصرف سوخت در بخش‌های مختلف مصرف، کمک به توسعه کاربرد انواع فناوری‌های نوین تبدیل انرژی در بخش‌های مختلف مصرف، کاهش هزینه‌های درازمدت ناشی از تقاضای انرژی، تدوین معیارها، ضوابط و دستورالعمل‌های مرتبط با بهینه‌سازی مصرف انرژی، جایگزینی اقتصادی حامل‌های انرژی همراه با توسعه به‌کارگیری ظرفیت‌های محلی انرژی و انرژی‌های تجدیدپذیر، پیشنهاد اصلاح اساسنامه و وظایف شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت را تهیه و برای تصویب به هیئت وزیران ارائه دهد.»

۱۴- انعقاد انواع عقود و معاملات، از جمله قراردادهای خدمات و پیمانکاری و مهندسی مشاور و مشاوره و استخدامی با اشخاص واجد صلاحیت با رعایت قوانین و مقررات مربوط

۱۵- خرید، فروش، اجاره، استیجار، رهن، تحصیل و تملک اموال منقول و غیرمنقول و همچنین ایجاد، تکمیل، توسعه، نظارت و اداره اموال، تأسیسات، کارگاه‌ها، دستگاه‌ها، تعمیرگاه‌ها و دیگر تأسیسات و ابزار و ادوات و وسایل لازم برای انجام مقاصد و عملیات موضوع شرکت با رعایت قوانین و مقررات مربوط

۱۶- گرفتن اعتبار یا وام و پرداخت تسهیلات به اشخاص حقیقی و حقوقی به منظور تأمین احتیاجات و اجرای مقاصد شرکت با تصویب مجمع عمومی با رعایت قوانین و مقررات مربوط

۱۷- تحصیل و تملک و واگذاری حق استفاده و ثبت پروانه‌های اختراع و هرگونه اطلاعات درباره علائم تجاری، اختراعات، طرح‌ها و روش‌های مورد نیاز برای انجام عملیات و وظایف موضوع شرکت

۱۸- مشارکت و همکاری با سایر دستگاه‌های اجرایی و مؤسسات و شرکت‌های ایرانی و یا خارجی واجد صلاحیت فنی و مالی با رعایت قوانین و مقررات مربوط

۱۹- برنامه‌ریزی جهت جذب نیرو برای تأمین احتیاجات شرکت و تنظیم و اجرای برنامه‌های آموزشی و کارآموزی کارکنان به منظور ارتقای سطح اطلاعات علمی، تخصصی، فنی و اجرایی آنها با رعایت قوانین و مقررات مربوط

۲۰- سایر وظایف و اختیاراتی که در چارچوب قوانین و مقررات توسط وزارت نفت به شرکت محول می‌شود.

دیدگاه مغایرت

الف) اطلاق عبارت «قوانین و مقررات مربوط» در بند (۱۴) ماده (۶) این مصوبه مغایر با موازین شرع است؛ زیرا اطلاق این عبارت شامل قوانینی از جمله قانون تجارت می‌شود که در زمان طاغوت تصویب شده است و از آنجا که این قوانین در مواردی دارای احکام خلاف شرع می‌باشد، تصریح این بند به لزوم رعایت این قوانین و مقررات ممکن است مستلزم ارتکاب خلاف شرع باشد. از این رو، اطلاق عبارت مزبور دارای اشکال است. شورای نگهبان نیز قبلاً به دلیل همین اطلاق قوانین و مقررات مربوط، مصوباتی را مغایر با موازین شرع اعلام کرده است.

ب) همان‌طور که در ماده (۶) این مصوبه اجرای بندهای (۱۳)، (۱۴)، (۱۵)، (۱۶)، (۱۸) و (۱۹) منوط به رعایت قوانین و مقررات شده است، باید مفاد بند (۱۷) یعنی تحصیل، تملک، واگذاری حق استفاده و ثبت پروانه‌های اختراع نیز مشروط به رعایت قوانین و مقررات مربوط می‌شد؛ زیرا با وجود تصریح به رعایت قوانین و مقررات در سایر بندهای این ماده و عدم ذکر این موضوع در بند (۱۷) ممکن است چنین برداشت شود که برای اجرای بند مزبور، رعایت قوانین و مقررات مربوط لازم نیست. از این رو، عدم تصریح به لزوم رعایت قوانین و مقررات مربوط در بند (۱۷) این ماده، دارای اشکال است.

ج) طبق اصل (۸۵) قانون اساسی، قانون‌گذاری تنها در صلاحیت مجلس شورای اسلامی است. اجازه‌ی تصویب اساسنامه به هیئت وزیران در ذیل اصل (۸۵) نیز اختیاری استثنایی است که مجلس به دولت می‌دهد. از این رو، تصویب اساسنامه و اصلاح آن باید کاملاً شفاف و در حدود اجازه‌ی مجلس باشد؛ حال آنکه این موضوع در ماده (۶) این مصوبه رعایت نشده است. توضیح آنکه عبارت «از جمله موارد زیر می‌باشد» در این ماده بیانگر آن است که وظایف و اختیارات شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت فراتر از وظایف و اختیارات موضوع قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی و سایر قوانین و مقررات مربوط است؛ در حالی که این شرکت تنها در چارچوب وظایف مقرر در قانون صلاحیت دارد. بنابراین، از آنجا که عبارت «از جمله موارد زیر» در این ماده موجب توسعه‌ی وظایف و اختیارات این شرکت به بیش از آنچه قانون مقرر کرده است می‌شود، ماده‌ی مزبور دارای اشکال است. برای رفع این

اشکال لازم است که این عبارت از ماده (۶) حذف شود و وظایف این شرکت، به صورت حصری، به طور دقیق و مشخص بیان شود.

دیدگاه عدم مغایرت

الف) اگرچه در بند (۱۴) ماده (۶) این مصوبه به لزوم رعایت قوانین و مقررات مربوط تصریح شده است، لیکن از آنجا که اطلاق این عبارت شامل اصل (۴) قانون اساسی نیز می‌شود، منظور از قوانین و مقررات مربوط در بند مزبور، قوانین و مقرراتی است که بر اساس موازین شرع تهیه و تصویب شده باشد. به عبارت دیگر، اطلاق عبارت فوق‌الذکر تمام نیست و با توجه به اصل (۴) قانون اساسی، این عبارت تنها شامل قوانین و مقرراتی است که مغایرتی با موازین شرعی ندارند. بنابراین، بند مزبور با اشکالی مواجه نیست.

ب) شورای نگهبان هیچ مصوبه‌ای را به دلیل اطلاق عبارت «قوانین و مقررات مربوط» مغایر با موازین شرع اعلام نکرده است، بلکه تنها در صورتی که اجرای یک مصوبه منوط به رعایت قانون خاصی شده باشد که برخی از مواد آن خلاف شرع است، آن مصوبه را به دلیل لزوم رعایت آن قانون خاص مغایر شرع شناخته است. به عنوان مثال، شورای نگهبان از آن جهت که اجرای ماده (۲) اساسنامه‌ی سازمان بیمه سلامت ایران منوط به رعایت قانون تجارت شده بود آن ماده را خلاف موازین شرع شناخت.^۱ بنابراین، با توجه به اینکه عبارت «قوانین و مقررات مربوط» در بند (۱۴) ماده (۶) این مصوبه منصرف به قوانین و مقررات معتبر و شرعی است، این بند با اشکالی مواجه نیست.

ج) با توجه به اینکه موضوع بند (۱۷) ماده (۶) این مصوبه، تحصیل، تملک و

۱. ماده (۲) اساسنامه سازمان بیمه سلامت ایران مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۹ هیئت وزیران: «ماده ۲- سازمان از ادغام بخش‌های بیمه درمانی کلیه صندوق‌های موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و ماده (۵) قانون محاسبات عمومی کشور در سازمان (صندوق) بیمه خدمات درمانی، تأسیس و بر اساس مفاد این اساسنامه، قانون، قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی و سایر قوانین مربوط و در موارد سکوت، بر اساس قانون تجارت اداره می‌شود و کلیه امور، وظایف و فعالیت‌های مربوط به بیمه سلامت در این سازمان متمرکز می‌گردد.» شورای نگهبان در نظر شماره ۹۱/۳۰/۴۶۴۵۹ مورخ ۱۳۹۱/۲/۵ در خصوص این ماده چنین مقرر داشته است: «ماده (۲) مبنی بر اقدام بر اساس قانون تجارت، نظر به اینکه بعضی از مواد این قانون، خلاف موازین شرع می‌باشد، فلذا اطلاق این ماده، خلاف شرع شناخته شد.»

واگذاری حق است و در خصوص این موضوع قوانین و مقررات خاصی وجود دارد، اساساً بدون لحاظ آن قوانین و مقررات، تحصیل، تملک و واگذاری حق، ظهور عینی پیدا نمی‌کند. به عبارت دیگر، وقتی تحصیل، تملک و واگذاری حق محقق می‌شود که بر اساس قوانین و مقررات مخصوص به خود انجام شده باشد. بر این اساس، از آنجا که رعایت قوانین و مقررات در مورد تحصیل، تملک و واگذاری حق امری مفروض و مفروع^۱ است، نیازی به ذکر مجدد آن در این بند نبوده است. بنابراین، عدم تصریح به لزوم رعایت قوانین و مقررات مربوط در بند (۱۷) این ماده با اشکالی مواجه نیست. (د) عبارت «از جمله موارد زیر می‌باشد» در ماده (۶) این مصوبه به معنای توسعه‌ی وظایف و اختیارات شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت به بیش از آنچه قانون مقرر کرده است نیست، بلکه این عبارت در مقام تأکید چند وظیفه از وظایف مقرر در قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی و سایر قوانین و مقررات مربوط است. به عبارت دیگر، وظایفی که در این ماده احصاء شده است در اصطلاح از باب ذکر خاص بعد از عام و برای تأکید آمده است. بنابراین، از آنجا که قبلاً وظایف این شرکت به طور مشخص در قانون بیان شده است و این ماده برخی از همان وظایف را تأکید کرده است، عبارت «از جمله موارد زیر می‌باشد» در این ماده موجب توسعه‌ی وظایف و اختیارات شرکت مزبور نبوده و از این حیث با اشکالی مواجه نیست.

نظر شورای نگهبان

مصوبه‌ی مزبور، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

نظر نهایی شورای نگهبان

مصوبه هیئت وزیران در خصوص اصلاحیه اساسنامه شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت (سهامی خاص)، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

امام خمینی (ره):

وازشورای محترم نگهبان می خواهم و توصیه می کنم، چه در نسل حاضر و چه در نسل های آینده که با کمال دقت و قدرت و طایف اسلامی و ملی خود را ایا فو تحت تاثیر بیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطرو و قانون اساسی بدون بیچ ملاحظه ای جلو گیری نمایند.

(صحیفه امام ج ۲۱، ص ۴۲۲)

بزهشگده شورای نگهبان

آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد قرنی،
کوچه شهید دهقانی نیا (خسرو سابق)، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳ - ۱۳۱۴۵
تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir